

Asia: VN/33208/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi asianajajista annetun lain ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 14 ja 15 §:n muuttamisesta

Klikkaa ja lisää väliotsikko

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 3 a

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) kannattaa uuden ehdotetun 3 a §:n muotoilua sellaisenaan ja katsoo, että tutkintolautakuntaa koskeva täsmentävä sääntely sekä kirjaus muutoksenhausta oikaisuvaatimuksen johdosta tehtävään päätökseen ovat tarpeellisia kirjauksia, jotka vahvistavat asianosaisten oikeusturvaa. Teknisenä seikkana Asianajajaliitto nostaa esiin, että asianajajatutkinto, joka suoritetaan nykyisin monimuotototeutuksena ja jota koskevat suoritteet järjestetään oppimisalustalla, koostuu kolmesta osasta: kirjallisesta kokeesta, oikeudenkäyntiosasta ja eettisestä osasta. Näin ollen koesuorituksen sijaan pykälässä voitaisiin puhua esimerkiksi tutkintoon kuuluvasta osasuorituksesta, koska muutoksenhakuoikeus koskisi kaikkia koeosioita, joita tehdään tutkintolautakunnassa erilliset päätökset ja joiden osalta myös arviointikriteeristö on erilainen.

Lisäksi Asianajajaliitto huomauttaa, että Asianajajaliiton hallituksen virkavastuuta (nykyisen asianajajalain 6.2 §), valvontalautakunnan jäsenten tuomarin vastuuta (7 k §:n 1 momentti) ja valvontayksikön toimihenkilöiden virkavastuuta (7 k §:n 2 mom.) sekä eduskunnassa käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä (HE 236/2021 vp) perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 21/2022 vp) johdosta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin (444/2017) kirjattava Asianajajaliiton palveluksessa rahanpesulain mukaisia tehtäviä suorittavaa henkilöä koskeva virkavastuu muodostavat tällä hetkellä pirstaleisen, ja esimerkiksi virkavastuun osalta eri aikoina eri tavoin kirjatun kokonaisuuden. Tämä korostaa entisestään lain kokonaisuudistuksen tarvetta selkeämmän ja johdonmukaisemman systematiikan, mutta myös oikeusturvan aikaansaamiseksi.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 6 a

Asianajajaliitto kannattaa sinänsä esitystä, jossa valvontayksikön päällikön tehtävänimike ollaan päivittämässä nykyisen tehtävänkuvan mukaiseksi ja etenkin, kun lakiin kirjatusta lakimies-termistä ollaan luopumassa.

Samalla Asianajajaliitto kehottaa kuitenkin harkitsemaan, voisiko tehtävänimikkeestä säätää lain sijaan esimerkiksi valvontalautakunnan työjärjestyksessä. Asianajajalain ehdottomasti tarvitseman kokonaisuudistuksen yhteydessä voitaisiin pohtia, mistä asioista tulisi säätää lain tasolla, ja mistä olisi tarkoituksenmukaisempaa määrätä alemman asteisin normein, esimerkiksi Asianajajaliiton säännöissä taikka tutkinto- tai työjärjestyksessä.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 a

Asianajajaliitto kannattaa ehdotusta siitä, ettei valvontalautakunnan jaostojen määrästä säädettäisi jatkossa laissa, vaan valvontalautakuntaan kuuluisi vähintään 12 ja enintään 36 jäsentä, joista yksi on puheenjohtaja, sekä vastaava määrä varajäseniä. Puheenjohtajan olisi jatkossakin oltava asianajaja.

Ehdotuksessa ollaan lisäämässä luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien määrää valvontalautakunnan kokoonpanossa. Tähän muutokseen Asianajajaliitto suhtautuu kielteisesti, ja ehdottaa kokoonpanon säilyttämistä nykyisellään.

Aihetta on käsitelty hallituksen esityksessä HE 54/2004, jonka yhteydessä todettiin, että kyse on toisaalta asianajajakunnan autonomiasta ja toisaalta menettelyn uskottavuudesta ulkopuolisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Asianajajaliitto toteaa, että asianajajakunnan autonomia on paitsi oikeusvaltion tunnusmerkki, myös päämiehen ja asianajajan välisen luottamuksen sekä hyvän asianajajatavan asianmukaisen tulkinnan tae. Asianajajien velvoitteet ilmenevät hyvästä asianajajatavasta, josta on säädetty asianajajista annetun lain 5 §:ssä ja jota täydentää Asianajajaliiton valtuuskunnan hyväksymät asianajajia velvoittavat ohjeet, valvonta- ja kurinpitoasioissa annetut ratkaisut ja asianajajakunnan omaksumat käytännöt. Hyvä asianajajatapa velvoittaa nimenomaisesti vain asianajajia ja näin ollen sen tulkinta tulisi asianajajakunnan riittävä autonomia huomioiden olla asianajajien käsissä.

Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien velvollisuudet taas ilmenevät luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (715/2011) 8 §:stä. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien velvollisuudet koskevat määräyksenvärisiä tehtäviä, kun taas asianajajat ovat valvonnan alaisia kaikessa toiminnassaan. Edellä kuvatulla tavalla ja asianajajia sitovien tapaohjeiden kautta asianajajiin kohdistuu muita oikeudellisia neuvonantajia tiukempi valvonta.

Tämän vuoksi asianajajilla on lähtökohtaisesti hyvät edellytykset arvioida asianajajia koskevien velvoitteiden noudattamista esteellisyyttä koskevat säännökset huomioiden: Asianajajista annetun lain 7 j §:n 1 momentin mukaan valvonta- tai palkkioriiita-asiaa käsittelevän esteellisyydestä on voimassa, mitä asianajajan ja tuomarin esteellisyydestä säädetään tai määrätään.

Asianajajien riippumattomuudesta on olemassa kansainvälisiä suosituksia, kuten Euroopan neuvoston suositus R(2000)21, johon asianajajien sekä asianajajayhdistysten itsenäinen ja riippumaton asema sekä ammattieettisten sääntöjen itsenäinen valvonta on kirjattu.

Tuomioistuinkäytännössä esimerkiksi EU-tuomioistuin on katsonut, että asianajajan on oltava riippumaton suhteessa julkiseen valtaan, muihin toimijoihin ja ulkopuolisiin (C-309/99 Walthers, kohta 102) ja että käsitys asianajajakunnasta riippumattomana ammattikuntana, jota valvotaan

yleisen edun nimissä asetettujen ammattieettisten ja kurinpitösääntöjen kautta, on osa unionin oikeusjärjestystä (C-155/79 AM & S Europe v. Komissio, kohta 24, ja C-550/07 Akzo Nobel Chemicals ja Acros Chemicals v. Komissio ym., kohta 42). Korkein oikeus on ratkaisuihinsa KKO:2009:10 (kohdat 10 ja 11), KKO:2015:30 (kohta 141), KKO:2016:44 (kohta 17) ja KKO:2019:11 (kohta 13) todennut, että asianajajia sitovat ammattieettiset ohjeet perustuvat keskeisesti ammattikunnan omassa piirissä hyväksytyihin sääntöihin ja käytäntöihin ja että hyvä asianajajatapa asettaa asianajajille pidemmälle meneviä velvollisuuksia kuin asianajotehtävän suorittamista koskevat lain säännökset ja siksi hyvän asianajajatavan valvonta onkin lähtökohtaisesti uskottu asianajajalaitokselle itselleen.

Esityksessä todetaan, että asianajajakuntaan kuulumattomien jäsenten painoarvon lisääminen valvontalautakunnassa parantaisi oikeusturvaa. Tätä näkemystä ei kuitenkaan perustella millään tavoin. Näkemys on jyrkässä ristiriidassa sen kanssa, että riippumatonta ja itsenäistä asianajajakuntaa pidetään keskeisenä osana oikeusvaltiota. Pikeimminkin asianajajakunnan ulkoisen valvonnan lisääminen on omiaan heikentämään itsenäisyyttä ja riippumattomuutta. Huomionarvoista on, että luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvontaan osallistuu oikeudenkäyntiavustajalautakunta, jonka kokoonpanossa ei ole asianajajajäseniä, ja jonka toimivaltaan kuuluu valvontalautakunnan esityksen käsittely luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan luvan peruuttamiseksi tai seuraamusmaksun määräämiseksi kaikista vakavimmissa valvonta-asioissa. Tältä osin luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien riippumattomuus turvataan eikä perusteltua syytä muuttaa valvontalautakunnan kokoonpanoa ole olemassa.

Esityksen mukaan valvontalautakunnan toimikauden pituus olisi jatkossakin kolme vuotta. Asianajajaliitto on esittänyt, että valvontalautakunnan kokoonpanoa voisi tarkastella vuosittain ja tarvittaessa esimerkiksi nimittää uusia jäseniä valvontalautakunnan juttumäärän kasvaessa tai vastaavasti vähentää jäseniä sen laskiessa. Tämä tukisi paremmin tavoitetta valvontalautakunnan toiminnan joustavoittamisesta työtilanteen mukaan, ja siten valvonnan resurssien tehokkaammasta kohdentumisesta. Vakiintunut käytäntö, jonka mukaan jäsenten toimikaudet eivät pääty yhtäaikaaisesti, on tukenut tarkoituksenmukaisella tavalla kokoneiden ja uusien jäsenten tasapainoa lautakunnan kokoonpanossa, eikä vuosittainen tarkastelu tulisi tosiasiasa aiheuttamaan koko lautakunnan vaihtumista yhtäaikaaisesti, vaan ainoastaan joustavoittaisi työskentelyä. Asianajajaliitto korostaa edelleen tarvetta joustavalle sääntelyratkaisulle. Esimerkiksi tuomioistuimien tuomareiden määrää ei ole säädetty laissa, vaan ainoastaan tuomioistuimen tehtävistä ja kokoonpanoista on laintasoiset säännökset.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 b

Asianajajaliitto kannattaa sitä, että valvontalautakunnan jaostojen määrästä voitaisiin päättää nykyistä joustavammin lautakunnan työtilanteen mukaan.

Selvyden vuoksi voisi vielä esityksen perusteluissa todeta, että valvontalautakunnan jäsenet voisivat osallistua täysistuntoihin ja jaoston kokouksiin myös etäyhteydellä. Tämä tukisi valvontalautakunnan toimintaa etenkin sellaisissa tilanteissa, jossa jäseniä olisi enimmäismäärä, ja saapuvilla tulisi olla vähintään puolet jäsenistä sekä puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 c

Asianajajaliitto kannattaa uudistusta, jossa kanteluiden vanhentumisaika muutetaan vastaamaan valtioneuvoston oikeuskanslerin, eduskunnan oikeusasiamiehen käsittelemien kanteluiden sekä hallintolain (434/2013) 53 b §:n mukaisten hallintokanteluiden vanhentumisaikaa. Tämä on kannatettavaa etenkin asianajajan oikeusturvan kannalta esityksessä mainituilla perusteilla. Etenkin sellaisessa tilanteessa, jossa kantelija ei ole asianajajan oma asiakas, eikä kirjallista aineistoa välttämättä ole, on nykyinen viiden vuoden määräaika ongelmallinen kantelun kohteen oikeusturvan kannalta.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 d

Asianajajaliitto kannattaa valvonta-asioiden käsittelyä koskevaa esitystä, jonka mukaan valvonta-asiat ratkaisisi valvontalautakunnan puheenjohtaja, valvontalautakunnan varapuheenjohtaja, jaosto tai täysistunto. Lisäksi puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja voisi yksin ratkaista asian, joka on ilmeisen perusteeton. Asianajajaliitto toteaa, että myös puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ratkaisemaan päätökseen voisi joka tapauksessa hakea muutosta.

Lisäksi asianajajan kuulemisvelvoitteesta voitaisiin joustaa, mikäli tämä todettaisiin ilmeisen tarpeettomaksi.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 7 e

Asianajajaliitto kannattaa ehdotusta siitä, että mikäli katsottaisiin olevan ilmeisen tarpeetonta, voitaisiin luopua hakijan tilaisuudesta lausua asianajajan ja yhtiön vastauksesta. Samalla Asianajajaliitto korostaa, että valvonta-asioiden menettelyä koskevat säännökset, jotka noudattavat paitsi asianajajalakia ja hallintolakia myös yleisten tuomioistuinten prosessisääntelyä muutoksenhakuvaiheessa, edellyttävät laajempaa kokonaistarkastelua valvonta-asioiden käsittelyn tehostamiseksi ja oikeusturvan parantamiseksi.

Lausuntonne asianajajalain ehdotetusta pykälästä 10

Asianajajaliitto kannattaa ehdotusta hakijan oikeusturvan parantamiseksi.

Lausuntonne siirtymäsäännöksistä

Asianajajaliitto on jo 2010-luvulla tehnyt oikeusministeriölle aloitteen valvontalautakunnan kokoonpanoa ja jaostoja koskien eli tarve muutokselle valvonnan sääntelyn osalta on ollut ilmeinen. Näin ollen Asianajajaliitto katsoo, että asia pitäisi saada etenemään mahdollisimman nopeasti, eikä vuosia kestävä prosessi oikeustilan muuttamiseksi siirtymäsäännös huomioiden ole tarkoituksenmukainen.

Asianajajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että muutosesitys sisältää osin heti lain vahvistamisen ja säädöskokoelmassa julkaisemisen jälkeen voimaan tulevia kohtia ja toisaalta pitkiä siirtymäsäännöksiä valvontalautakunnan jäseniä ja jaostoja koskevilta osin.

Tutkinnon muutoksenhakuoikeutta koskevat muutokset tulisi saattaa voimaan ennalta määrättyinä ajankohtana, ei kuitenkaan ennen 1.1.2023, jotta muutoksenhakutuomioistuin ja tutkintolautakunta voisivat valmistautua muutoksenhaun uusiin vaatimuksiin.

Valvontalautakunnan kokoonpanoa koskevien muutosten siirtymäaika on pitkä suhteessa muutosten mittakaavaan ja niiden teknisluontoisuuteen. Siirtymäajan pituus johtuu

valvontalautakunnan toimikaudesta, joka halutaan esityksellä yhdenmukaistaa kaikkien jäsenten osalta samanaikaisesti alkavaksi. Asianajajaliitto toteaa, että valvontalautakunnan toimikausi voisi olla voimassa olevan sääntelyn mukainen ja näin myös joustavampi, ja tällöin muutokset voisivat tulla voimaan samana ajankohtana kuin edellä mainitut tutkinnon muutoksenhakuoikeutta koskevat muutokset.

Muut huomionne

Asianajajaliitto on ollut esittämässä suurinta osaa ehdotetuista muutoksista, ja pitää näitä välttämättöminä ja esityksessä hyvin perusteltuina.

Lisäksi Asianajajaliitto korostaa lain kokonaisuudistuksen tarvetta esityksessä esitetyistä sekä eduskunnan lakivaliokunnan mietinnössä 5/2004 vp mainituista syistä. Lakivaliokunnan mukaan asianajajalaki on epäyhtenäinen ja epäsystemaattinen, koska siihen on vuosien kuluessa lisätty yksittäisiä uusia pykäläjä laajemman kokonaistarkastelun sijaan. Toisin sanoen jo vuonna 2004 valiokunta totesi, etteivät yksittäiset muutokset poista kokonaisuudistuksen tarvetta. Lain epä johdonmukaisuus tekee siitä myös vaikeaselkoisen, mikä on omiaan heikentämään yksilöiden ja yhteisöjen oikeusturvaa. Tämän vuoksi Asianajajaliitto on pitänyt esillä tarvetta saada aikaan moderni, oikeusvaltion toimintaa tukeva ja kansainväliset standardit täyttävä asianajajalaki.

Edellä mainituista oikeusvaltioperiaatteista johtuen Asianajajaliitto suhtautuu kielteisesti asianajajakunnan ulkopuolisten jäsenten määrän lisäämiseen valvontalautakunnassa, ja kyseenalaistaa argumentit, joiden mukaan valvonnan uskottavuus paranisi tällä tavoin.

Asianajajaliitto kehottaa tarkastelemaan valvontalautakunnan toimikauden pituutta siten, että toiminnan joustoa voitaisiin paremmin lisätä resurssitarpeen mukaisesti nyky sääntelyn mukaisesti vuosittain tarkasteltuna.

Lausuntonne luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain ehdotetusta pykälästä 14

Asianajajaliitto kannattaa muutosta, joka vastaisi asianajajalain 7 c §:n 3 momenttiin ehdotettavaa muutosta ja toistaa mainittua lainkohtaa koskevat kommentit myös luvan saaneiden lakimiesten osalta.

Lausuntonne luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain ehdotetusta pykälästä 15

Asianajajaliitto kannattaa muutosta, joka vastaisi asianajajalain 7 d §:n 1 ja 3 momenttiin ehdotettavaa muutosta ja toistaa mainittua lainkohtaa koskevat kommentit myös luvan saaneiden lakimiesten osalta.

Muut huomionne

-

Toivonen Milla
Suomen Asianajaliitto